

**Financiële Prestatie en Relatie: Het Verschil in Financiële Prestatie tussen Mensen met
een Partner en Vrijgezellen**

Floor Wübbels

Studentnummer: s4379411

Afdeling Psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3A-BT15: Bachelor These

Supervisor: Josephien Jansen, MSc.

Tweede beoordelaar: Dr. Coby Gerlsma

In samenwerking met: Janet Greidanus, Joran Fehrmann, Kimberly van Faassen, en Nanda

Nijboer.

28 april 2023

Financial Performance and Relationship: The Difference in Financial Performance between People with a Partner and Singles

Abstract

Since financial achievement plays a prominent role in everyday life, it is important to investigate the factors that contribute to it. This study explored the influence of marital status on subjective financial performance. Within this study, financial performance was measured by two different questionnaires, namely the Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017) and the Financial Performance Scale (FiPS, Koerts et al., in preparation). Data were obtained from 303 Dutch-speaking participants in a convenience sample. For both the FiPS and the BMMS, ANCOVAs were conducted with marital status as the independent variable and age as the covariate. People with a partner appeared to score significantly higher than singles on the FiPS ($p = .002$), but not on the BMMS ($p = .226$). The covariate age was found to be significant on the FiPS ($p = .015$), but not on the BMMS ($p = .635$). One possible explanation for the difference in financial performance between both groups is that people in a relationship may be more future-oriented and therefore more concerned with getting their finances in order. The difference between the two questionnaires could possibly be explained by the fact that the BMMS is aimed at the U.S. population and therefore does not fit Dutch subjects as well as the FiPS. Future research could focus on this difference, for example, by re-measuring already studied effects with both questionnaires, in both an American and Dutch sample.

Keywords: financial performance, marital status, FiPS, BMMS, financial capacity

Samenvatting

Aangezien financiële prestatie een voorname rol speelt in het dagelijks leven is het belangrijk om onderzoek te doen naar de factoren die hieraan bijdragen. In deze studie is gekeken naar de invloed van burgerlijke staat op subjectieve financiële prestatie. Binnen dit onderzoek is financiële prestatie door twee verschillende vragenlijsten gemeten, namelijk de Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017) en de Financiële Prestatie Schaal (FiPS Koerts et al., in preparation). De data zijn afkomstig van 303 Nederlandstalige participanten in een gelegenheidssteekproef. Voor zowel de FiPS als de BMMS zijn ANCOVA's uitgevoerd met burgerlijke staat als onafhankelijke variabele en leeftijd als covariaat. Mensen met een partner bleken significant hoger te scoren dan vrijgezellen op de FiPS ($p = .002$), maar niet op de BMMS ($p = .226$). De covariaat leeftijd bleek bij de FiPS wel een significante voorspeller van financiële prestatie ($p = .015$), maar bij de BMMS niet ($p = .635$). Een mogelijke verklaring voor het verschil in financiële prestatie tussen beide groepen is dat mensen in een relatie wellicht meer toekomstgericht zijn en zich daardoor meer bezighouden met het op orde brengen van hun financiën. Het verschil tussen de twee vragenlijsten zou mogelijk verklaard kunnen worden door het feit dat de BMMS gericht is op de Amerikaanse bevolking en daardoor minder goed aansluit bij de Nederlandse proefpersonen dan de FiPS. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op dit verschil, door bijvoorbeeld reeds onderzochte effecten opnieuw te meten met beide vragenlijsten, bij zowel een Amerikaanse als Nederlandse steekproef.

Trefwoorden: financiële prestatie, burgerlijke staat, FiPS, BMMS, financiële capaciteit

Financiële Prestatie en Relatie: Het Verschil in Financiële Prestatie tussen Mensen met een Partner en Vrijgezellen

Geld staat centraal in het leven van de mens. Het is immers nodig voor allerlei essentiële voorzieningen, zoals: onderdak, voeding, het onderhouden van kinderen en dergelijke. Niet alleen het bezitten van geld, maar ook de manier waarop er mee wordt omgegaan is belangrijk. Om het beschikbare geld op de juiste manier te besteden is het belangrijk om goed financieel te presteren. Financiële prestatie wordt gedefinieerd als “de mate van succes van een persoon in het omgaan met financiële vereisten in de context van de spanningen, ondersteuning, contextuele signalen en middelen in zijn of haar huidige omgeving” (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016, p. 27). Als deze financiële prestatie van een laag niveau is kan dit leiden tot financiële problemen, zoals impulsieve uitgaven, het opstapelen van rekeningen en het overzicht verliezen over financiën.

Volgens het conceptuele model van financiële capaciteit, dat door National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2016) wordt gebruikt, is financiële prestatie onderdeel van financiële capaciteit (zie Figuur 1). Dit model stelt dat financiële capaciteit uit financiële prestatie en financiële competentie bestaat. Financiële competentie betreft de mate waarin iemand beschikt over financiële vaardigheden. Dit wordt aangetoond door financiële kennis, het bezitten van declaratieve en procedurele kennis om financiën te kunnen beheren, en financieel beoordelingsvermogen, wat nodig is voor het maken van financiële keuzes die persoonlijke belangen dienen (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016). Volgens National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2016) is het beschikken over financiële competentie het potentieel voor een hoog niveau van financiële prestatie, maar kan dit niveau ook worden beïnvloed door contextuele factoren. Het is daarom van belang om niet enkel naar financiële competentie te kijken, maar ook financiële prestatie mee te nemen in het beoordelen van financiële capaciteit. In dit onderzoek focussen we op

financiële prestatie, het onderdeel van financiële capaciteit dat in het dagelijks leven binnen iemands eigen omgeving plaatsvindt. Het meten van financiële prestatie in het dagelijks leven is tijdrovend en ingewikkeld op het gebied van privacy. Terwijl financiële competentie juist makkelijker te meten is en dus vaker wordt onderzocht in een gecontroleerde setting, zoals een kantoor of kliniek (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016). Om die reden zal in dit onderzoek financiële prestatie op een subjectieve manier worden gemeten doormiddel van zelf-rapportage. Zo kan er toch een beeld worden geschetst van hoe mensen in het dagelijks leven financieel presteren.

Figuur 1

Conceptueel model van financiële capaciteit

Noot. Van ‘Informing Social Security’s Process for Financial Capability Determination (National Academic of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016)

Een contextuele factor die van invloed zou kunnen zijn op financiële prestatie is burgerlijke staat. Volgens het Centraal Bureau van de Statistiek (2023) wordt met burgerlijke staat “de formele positie van een persoon waarbij wordt verwezen naar het huwelijk en het geregistreerd partnerschap” bedoeld (CBS, 2023, “Begrippen”-sectie). In eerdere literatuur over dit onderwerp werd onder andere onderzoek gedaan naar financiële geletterdheid, een begrip gerelateerd aan financiële prestatie. In de studie van Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez

(2022) werd de volgende definitie van financiële geletterdheid gebruikt: “een combinatie van kennis, vaardigheden, houding en gedrag die nodig is om goede financiële beslissingen te nemen en uiteindelijk individueel financieel welzijn te bereiken (INFE, 2011 p. 3)”. In dit onderzoek werd geconcludeerd dat getrouwde en samenwonende mensen hoger scoorden op financiële geletterdheid dan vrijgezellen. Een verklaring die hiervoor gegeven werd is dat getrouwde koppels een relatief hoger uitgaveniveau hebben, mede door de zorg voor naasten, waardoor er meer behoefte is aan financiële planning. Ook zou het verschil kunnen worden verklaard door de familie financiële socialisatietheorie, die stelt dat financiële geletterdheid wordt verbeterd door interactie met anderen, met name een partner (Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez, 2022). Echter, er werd in deze studie voornamelijk gefocust op het verschil tussen mannen en vrouwen binnen een huwelijk. Ook werd er gekeken naar de invloed van leeftijd door de deelnemers op te delen in vier verschillende leeftijdsgroepen. Hieruit bleek dat in de leeftijd ‘prepensioen’ het hoogst werd gescoord op financiële geletterdheid (Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez, 2022). Een ander onderzoek op het gebied van burgerlijke staat is die van Grinstein-Weiss, Zhan & Sherraden (2006). In deze studie is onderzoek gedaan naar de relatie tussen burgerlijke staat en *saving performance*, het vermogen om geld te sparen. De deelnemers zijn ingedeeld in twee leeftijdsgroepen, namelijk ‘onder de 40’ en ‘over de 40’. Uit dit onderzoek bleek dat getrouwde mensen meer vaker geld spaarden dan niet-getrouwde mensen (Grinstein-Weiss, Zhan & Sherraden, 2006). Er worden verschillende mogelijke verklaringen gegeven voor dit verschil, waaronder de institutionele voordelen die het huwelijk kan bieden om sparen te vergemakkelijken. Ook kan het zo zijn dat mensen met een partner een betere toekomstgerichtheid hebben, wat sparen positief beïnvloedt. Een andere verklaring is dat ongehuwden beperktere middelen hebben om hun spaargeld te beheren. Deze studie is echter specifiek gericht op mensen met een laag inkomen. Bij mensen met een hoog inkomen kunnen mogelijk andere verklaringen worden aangedragen.

In tegenstelling tot eerdere literatuur zal in dit onderzoek worden gefocust op het verschil tussen vrijgezellen en mensen met een partner. Hiertoe behoren dus ook de mensen die niet getrouwd zijn, maar wel een relatie hebben. Zoals bleek in het onderzoek van Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez (2022) was leeftijd ook van invloed op de resultaten. Daarom zal er ook in deze studie worden gecorrigeerd voor leeftijd. Dit is van belang, omdat de verwachting is dat naarmate mensen ouder zijn de kans groter is dat ze een relatie hebben of getrouwd zijn. Daarnaast zal in deze studie onderzoek worden gedaan naar financiële prestatie. Dit is een begrip wat in eerdere literatuur niet vaak in verband met burgerlijke staat werd onderzocht. Bij het onderzoeken van het verband tussen financiële prestatie en burgerlijke staat, zal de variabele financiële prestatie met twee verschillende vragenlijsten worden gemeten, namelijk de Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017) en de Financiële Prestatie Schaal (FiPS, Koerts et al., in preparation). De BMMS is een veelgebruikte, gevalideerde vragenlijst ontwikkeld voor de Amerikaanse populatie. De FiPS daarentegen is een nog niet gevalideerde vragenlijst, die uitgebreider is en voor de Nederlandse populatie is ontwikkeld. Dit onderzoek is onderdeel van een grotere studie naar de bruikbaarheid en psychometrische eigenschappen van de nieuwe vragenlijst FiPS (PSY-2122-S-0104). In dit onderzoek zal worden gekeken naar het verschil tussen de resultaten met de FiPS en de BMMS als maat voor financiële prestatie. Zo kan er worden geconcludeerd of de onderzoeksresultaten op dit gebied overeenkomen bij de twee vragenlijsten.

In dit onderzoek zal de volgende onderzoeksvraag centraal staan: “In hoeverre is er een verschil in financiële prestatie tussen mensen met een partner en vrijgezellen?”. Dit onderzoek is van belang, omdat het begrip financiële prestatie niet vaak in verband met burgerlijke staat werd onderzocht. Deze studie zal daarom een completer beeld schetsen van de manier waarop mensen in het dagelijks leven met hun geld omgaan en welke invloed burgerlijke staat hierop heeft. Hierdoor kunnen mensen in de toekomst wellicht beter worden

geholpen met het regelen van hun financiële zaken. Naar aanleiding van de resultaten uit eerdere onderzoeken wordt verwacht dat mensen met een partner hun financiën beter op orde hebben en op basis daarvan is de hypothese gesteld dat mensen met een partner hoger zullen scoren op financiële prestatie dan vrijgezellen. Ook is de verwachting dat dit verschil in resultaten door zowel de FiPS als door de BMMS zal worden aangetoond.

Methode¹

Proefpersonen

Aan deze cross-sectionele vragenlijststudie deden 303 Nederlandse volwassen proefpersonen mee. De proefpersonen zijn geworven via contacten van de onderzoekers. Hiervan waren 115 man (38%) en 188 vrouw (62%). Geen van de deelnemers had aangegeven het geslacht liever niet te willen delen. De gemiddelde leeftijd van de proefpersonen was 38.9 jaar met een standaarddeviatie van 16.9 jaar. Verdere demografische gegevens staan vermeld in Tabel 1. Criteria voor deelname waren dat de participant tijdens de afname 18 jaar of ouder moest zijn en geen (ernstige) psychiatrische of neurologische aandoeningen had. Om dit te controleren werd in het onderzoek gevraagd of de proefpersoon al eens bij een neuroloog of psychiater was geweest en zo ja, waarvoor. Honderdveertig deelnemers werden uitgesloten van deelname om verscheidene redenen (zie Figuur 2).

Tabel 1

Demografische gegevens

Variabelen	<i>n</i> = 303	<i>M</i> (<i>SD</i>)	%
Leeftijd	303	38.9 (16.9)	
Geslacht			
Man	115		38.0
Vrouw	188		62.0

¹ Dit onderzoek is onderdeel van een grotere studie over financiële prestatie (PSY-2122-S-0104). De Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult (BRIEF-A, Roth et al., 2005) is daarom bij alle participanten afgenomen en zal dus wel worden beschreven, maar is niet gebruikt en geanalyseerd in dit onderzoek.

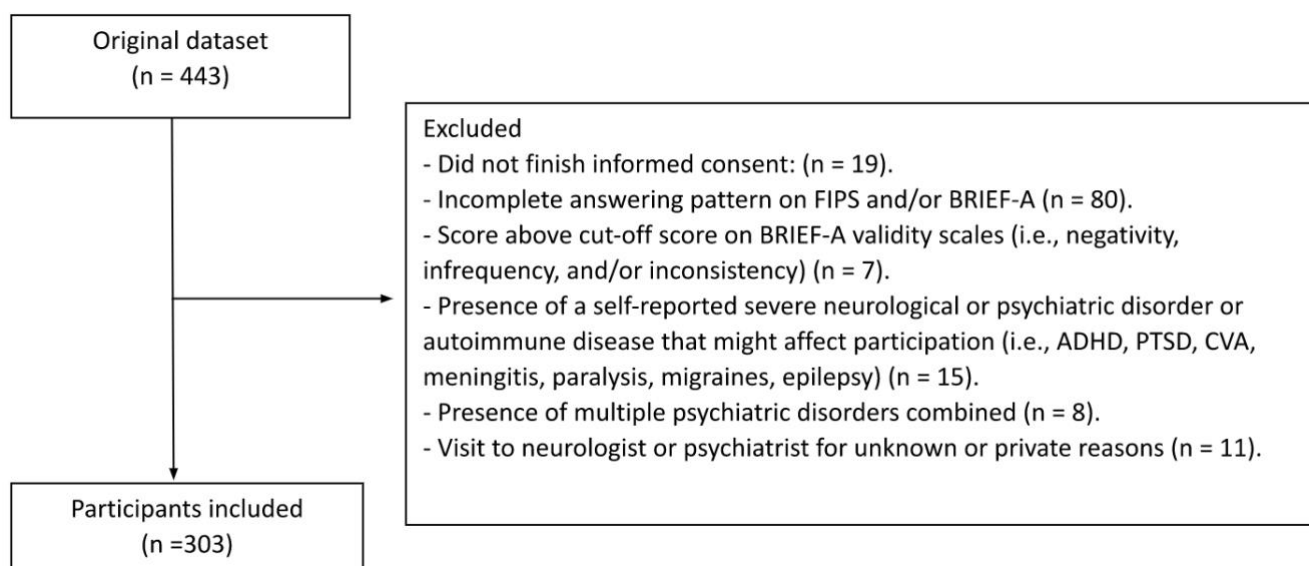

Hoogst afgeronde opleiding		
Lagere school	1	0.3
LBO	3	1.0
MBO	54	17.8
HAVO	27	8.9
VWO	48	15.8
HBO	80	26.4
Universiteit – bachelor	19	6.3
Universiteit - master	61	20.1
Anders	10	3.3
Burgerlijke staat		
Met partner	185	61.9
Vrijgezel	114	38.1

Noot. M = gemiddelde, SD = standaarddeviatie, n = aantal proefpersonen. Het totale aantal participanten bij burgerlijke staat is lager ($n = 299$), omdat er voor de analyse deelnemers zijn verwijderd die niet binnen de groepen ‘met partner’ of ‘vrijgezel’ pasten.

Figuur 2

Uitgesloten deelnemers

Noot. FiPS = Financiële Prestatie Schaal, BRIEF-A = Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version, ADHD = Attention Deficit Hyperactivity Disorder, PTSD = Post-Traumatic Stress Disorder, CVA = Cerebrovascular Accident

Procedure

Deelnemers hebben een link naar de online vragenlijst in Qualtrics ontvangen. De vragenlijsten werden in een vaste volgorde afgenomen. Alvorens de proefpersonen aan de vragenlijsten deelnamen, hebben zij uitgebreide informatie over het onderzoek en het doel hiervan gelezen en werd hen gevraagd een informed consent te geven. In totaal duurde het onderzoek ongeveer 30 minuten. Deelnemers ontvingen geen vergoeding. Deelname was op vrijwillige basis, waarbij deelnemers zich op ieder moment konden terugtrekken. Ook konden deelnemers op elk moment mailen over vragen. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Commissie Psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen (PSY-2122-S-0104).

Materialen

Aan het begin van de vragenlijst wordt gevraagd naar een aantal demografische gegevens. Eerst wordt de deelnemer gevraagd naar zijn of haar leeftijd (in jaren), geslacht (man/vrouw/anders) en hoogst afgeronde opleiding. Daarna volgt een open vraag over het aantal jaren opleiding. Vervolgens wordt er gevraagd naar de deelnemer zijn of haar burgerlijke staat, dagbesteding, beroep, gezondheid en of de deelnemer wel of niet kinderen heeft. Tot slot wordt er op een schaal van één tot tien gevraagd naar een zelfbeoordeling van geluk.

De Financiële Prestatie Schaal (FiPS, zie Bijlage) is een recent ontwikkelde vragenlijst die de subjectieve financiële prestaties van mensen in het alledaagse leven in het afgelopen jaar beoogt te meten. De vragenlijst is tot stand gekomen door middel van een delphi studie (Koerts et al., in preparation). De vragenlijst begint met dertien items over de persoonlijke financiële situatie, zoals: 'Betaalt u huur?' met als antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee', of het item: 'Wie beheert uw financiën?' met als antwoordmogelijkheden 'Ik beheer mijn financiën volledig zelf', 'Ik beheer mijn financiën deels zelf, maar ik krijg hulp van iemand' en 'Iemand anders beheert mijn financiën'. Daarna volgen er 53 stellingen over financiële

prestaties, gebaseerd op het afgelopen jaar. Participanten moeten aangeven in hoeverre ze het met deze stellingen eens zijn op een 5-punt Likertschaal van ‘helemaal mee oneens’ tot ‘helemaal mee eens’ en ‘niet van toepassing’. Voorbeelden van deze stellingen zijn: ‘Als het gaat om financiën lukt het mij om vooruit te plannen’ en ‘Ik ben goed in staat om geld te sparen’. Een hoge score (maximale score = 265) op de vragenlijst betekent dat iemand zijn/haar financiële prestaties in het dagelijks leven hoog inschat. De gehele vragenlijst is weergegeven in de bijlage. De interne consistentie van deze vragenlijst is hoog ($\alpha = .84$). Verdere psychometrische gegevens van deze vragenlijst zijn nog niet bekend, aangezien de vragenlijst nog in ontwikkeling is (Koerts et al., in preparation).

De Nederlandse versie van de *Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version* (BRIEF-A, Roth et al., 2005) is een zelfrapportage lijst die verschillende domeinen meet van executief functioneren bij volwassenen (18-65 jaar) in het dagelijks leven. De vragenlijst bestaat uit 75 vragen, verdeeld over twee algemene indices. De gedragsregulatie index meet de vaardigheid van het reguleren van gedrag en emotionele reacties, en de metacognitie index meet in verschillende contexten het vermogen om problemen op te lossen. Verder zijn er negen subschalen (i.e., inhibitie, flexibiliteit, emotieregulatie, zelfevaluatie, werkgeheugen, plannen en organiseren, ordelijkheid, initiatief nemen en taakevaluatie). Twee items uit de vragenlijst zijn bijvoorbeeld: ‘Ik raffel dingen af’ (gedragsregulatie index) en ‘Ik plan dingen niet vooruit’ (metacognitie index). De items worden beantwoord op een 3-punt Likertschaal (Nooit, Soms en Vaak). De scores van de participanten worden gemeten in een totaalscore, totaalscores van de subschalen en totaalscores van de indices. Een hoge totaalscore (maximale score = 225) kan gezien worden als een lager niveau van executief functioneren in het dagelijks leven. Verder bevat de vragenlijst drie validiteitsschalen: negativiteit, inconsistentie en onwaarschijnlijkheid. Op deze schalen suggereert een score boven de *cut-off* dat de vragenlijst niet valide is ingevuld en dit resulteert in uitsluiting van het

onderzoek. De betrouwbaarheid van de vragenlijst is goed, de gedragsregulatie index ($\alpha = .89$) en de metacognitie index ($\alpha = .93$) hebben namelijk allebei een hoge inter consistentie. Daarnaast lijken ook de convergente en discriminante validiteit van de vragenlijst goed (Roth et al., 2005).

De Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017), meet geldbeheer van volwassenen in de afgelopen zes maanden. De BMMS bestaat uit achttien items welke kunnen worden opgedeeld in vier subschalen: liquide geldbeheer, krediet, spaargeld en verzekeringen. Bij elk item wordt gevraagd naar de afgelopen zes maanden. Een aantal voorbeelditems uit deze vragenlijst is als volgt: ‘Heb ik geld opzijgezet voor noodgevallen’ (spaargeld), ‘Heb ik een passende zorgverzekering afgesloten of aangehouden’ (verzekeringen), ‘Heb ik meer geld uitgegeven dan ik bezit’ (krediet) en ‘Het volgen van een week- of maanbudget’ (liquide geldbeheer). De antwoorden worden gegeven op een 5-punt Likertschaal (1 = nooit, 2 = zelden, 3 = soms, 4 = vaak en 5 = altijd). Een hoge totaalscore (maximale score = 90) duidt op goed geldbeheer. De interne betrouwbaarheid van deze vragenlijst is hoog ($\alpha = .81$) en de vragenlijst vertoont convergente validiteit (Ksendzova et al., 2017).

Data-analyse

Voorafgaand aan de data-analyse zal er worden gekeken naar outliers en of deze eventueel moeten worden geëlimineerd naar aanleiding van de antwoorden. Ook zal er gecontroleerd worden voor verschillende assumpties. Als eerst zal voor de assumptie van normaliteit gebruik worden gemaakt van een QQ-plot. Voor de assumptie van lineariteit zal een scatterplot worden gebruikt en de assumptie van homogeniteit van varianties wordt getoetst met de Levene’s test. Als laatst zal voor de assumptie van homogeniteit van regressielijnen een ANCOVA worden uitgevoerd, waarbij een interactieterm van de onafhankelijke variabele en de covariaat wordt meegenomen.

In dit onderzoek ligt de focus op de variabele burgerlijke staat. De categorieën van deze variabele zullen worden verdeeld in twee groepen: ‘vrijgezellen’ en ‘mensen met partner’. In de dataset hebben negen mensen bij deze variabele ‘anders, namelijk...’ ingevuld. Hiervan hebben vijf mensen ‘vrijgezel’ of ‘single’ opgeschreven. Deze horen dus in de categorie ‘ongetrouwd’ en zullen naar deze categorie worden verplaatst. De andere vier hebben ‘thuiswonend’, ‘bij mijn ouders’ of helemaal niets opgeschreven. Deze vier participanten zijn dan ook voor de analyse uit de dataset verwijderd, waardoor het totaal aantal deelnemers op 299 is gekomen (N vrijgezel = 114, N met partner = 185, zie Tabel 1). De aanpassingen in de dataset zullen in SPSS worden gedaan en de overige participanten zullen worden geanalyseerd in JASP.

Om de invloed van burgerlijke staat op financiële prestatie te meten zal er ook worden gecorrigeerd voor leeftijd. Dit is van belang om eventuele confounding effecten van deze variabele te voorkomen. Er zal daarom een ANCOVA worden uitgevoerd om te bepalen of er een significant verschil is tussen vrijgezellen en mensen met een partner (burgerlijke staat) op de totaalscore van de FiPS, met als covariaat de variabele leeftijd. Vervolgens zal er nog een soortgelijke ANCOVA worden uitgevoerd met als afhankelijke variabele de totaalscore van de BMMS, in plaats van de FiPS, om het verschil in resultaat te bekijken tussen de twee vragenlijsten.

Resultaten

Voordat de ANCOVA-analyses werden uitgevoerd zijn de volgende assumpties getoetst: normaliteit, lineariteit, homogeniteit van varianties en homogeniteit van regressielijnen. Normaliteit is bekeken doormiddel van een QQ-plot. Hieruit bleek dat bij zowel de FiPS, als de BMMS deze assumptie niet werd geschonden. De assumptie lineariteit is gemeten met behulp van scatterplots. In beide plots is een vage rechte lijn te zien en dus is de assumptie niet zodanig geschonden dat het nodig is om actie te ondernemen. De assumptie

van homogeniteit van varianties is getoetst door middel van de Levene's test. Bij de FiPS was deze waarde significant, wat inhoudt dat deze assumptie is geschonden ($F(1,297) = 7.30, p = .007$). Een gevolg hiervan is dat dit kan leiden tot een overschatting van het significantielevel. Echter, de ratio van de steekproefgroottes en de ratio van de varianties van de groepen zijn allebei kleiner dan 2. De ANCOVA kan daarom worden uitgevoerd (Tabachnick & Fidell, 2013). Bij de BMMS was de waarde van de Levene's test daarentegen niet significant en is de assumptie van homogeniteit van varianties dus niet geschonden ($F(1,293) = 0.65, p = .419$). Als laatst is de assumptie van homogeniteit van regressielijnen getest. Hiervoor is een ANCOVA uitgevoerd waarbij een interactieterm van de onafhankelijke variabele en de covariaat is toegevoegd. Bij de FiPS was deze interactieterm niet significant ($F(1,295) = 1.55, p = .214$) en ook bij de BMMS was dit het geval ($F(1,291) = 0.12, p = .734$). Hieruit bleek dat bij beide vragenlijsten deze assumptie niet is geschonden.

Met de twee groepen van burgerlijke staat ($n = 299$) is de eerste ANCOVA uitgevoerd. Hierbij was de afhankelijke variabele de totaalscore van de FiPS. Uit deze ANCOVA bleek zowel de onafhankelijke variabele burgerlijke staat ($F(1,296) = 9.53, p = .002$), als de covariaat leeftijd ($F(1,296) = 5.97, p = .015$) significant. De covariaat leeftijd voorspelt dus een significant deel van de variantie in financiële prestatie. Er bleek een significant verschil in financiële prestatie tussen de twee groepen van burgerlijke staat te zijn. Het gemiddelde van de groep 'met partner' ($M = 215.5, SD = 19.9$) bleek significant hoger dan het gemiddelde van de groep 'vrijgezel' ($M = 202.5, SD = 27.0$).

Vervolgens is de tweede ANCOVA uitgevoerd met de totaalscore van de BMMS als afhankelijke variabele. Hierbij zaten 183 deelnemers in de groep "met partner" en 112 deelnemers in de groep "vrijgezel". Dit maakt een totaal van 295 participanten. Uit deze ANCOVA bleek zowel de onafhankelijke variabele ($F(1,292) = 1.47, p = .226$) als de covariaat ($F(1,292) = 0.23, p = .635$) niet significant te zijn. De covariaat leeftijd voorspelt

dus niet een significant deel van de variantie in financiële prestatie. Ook hier was het gemiddelde van de groep ‘met partner’ ($M = 54.8$, $SD = 13.3$) hoger dan het gemiddelde van de groep ‘vrijgezel’ ($M = 52.3$, $SD = 12.4$), maar dit verschil is dus niet significant gebleken.

Discussie

Het doel van deze studie was het onderzoeken van het verschil in financiële prestatie tussen mensen met en zonder partner. Financiële prestatie is hierbij gemeten door zowel de FiPS als de BMMS, om zo ook het verschil tussen deze twee vragenlijsten te onderzoeken. De verwachting was dat mensen met een partner hoger zouden scoren op financiële prestatie dan mensen die vrijgezel zijn. Ook werd verwacht dat dit verschil bij zowel de FiPS als de BMMS zou worden gevonden.

Uit de resultaten is gebleken dat, wanneer de FiPS vragenlijst gebruikt werd om het construct financiële prestatie te meten, er een significant verschil is tussen de groepen van burgerlijke staat. Mensen met een partner bleken, zoals verwacht, hoger te scoren op financiële prestatie dan vrijgezellen. Dit sluit aan bij eerdere literatuur over gerelateerde begrippen. Zo werd in het onderzoek van Grinstein-Weiss, Zhan & Sherraden (2006) gevonden dat getrouwde mensen meer en vaker geld spaarden en volgens Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez (2022) scoorden getrouwde mensen hoger op financiële geletterdheid. Een verklaring die voor dit verschil werd gegeven is dat interactie met een partner financiële geletterdheid verbetert (Aguiar-Diaz & Zagalaz-Jiménez, 2022). Dit zou ook het geval kunnen zijn bij financiële prestatie. Een andere verklaring kan zijn dat mensen met een partner een betere toekomstgerichtheid hebben en dit niet alleen sparen, maar ook financiële prestatie positief beïnvloedt (Grinstein-Weiss, Zhan & Sherraden, 2006). Een andere mogelijkheid is dat mensen in een relatie hulp van hun partner krijgen bij het regelen van financiën en daardoor hoger scoren op financiële prestatie. Ook zou het kunnen dat mensen met een partner hun bezittingen delen, zoals een auto of een huis, waardoor er meer geld overblijft om

te besteden en financiële prestatie op die manier wordt beïnvloed. Naast het verschil in financiële prestatie tussen beide groepen, is ook een significant effect van leeftijd gevonden. Dit houdt in dat de variabele leeftijd, net als burgerlijke staat, een significante voorspeller is gebleken van financiële prestatie. Leeftijd is dus belangrijk bij het meten van financiële prestatie en toekomstig onderzoek zou zich wellicht kunnen richten op de invloed van deze factor.

Echter, wanneer financiële prestatie door middel van de BMMS werd gemeten was het verschil tussen de twee groepen van burgerlijke staat niet significant en ook de covariaat leeftijd is niet significant gebleken. Dit duidt dus op een verschil tussen de twee vragenlijsten. Mogelijk zou dit verschil kunnen komen doordat de FiPS gericht is op de Nederlandse bevolking en de BMMS op de Amerikaanse bevolking. De steekproef van dit onderzoek bestond namelijk enkel uit Nederlandstalige mensen en om die reden zou de FiPS wellicht een betere afspiegeling geven van deze steekproef. Zo wordt er in de BMMS gevraagd naar bijvoorbeeld creditcard gebruik, wat in Nederland geen populaire betaalmethode is. Op een dergelijke vraag zal een groot aantal van de Nederlanders daarom waarschijnlijk hetzelfde hebben ingevuld. Dit is dan ook terug te zien in de scores op een vraag over creditcard gebruik, waarbij er zeer gelijkelijk is geantwoord door alle deelnemers. Op basis hiervan zou het aannemelijk zijn dat de groepen van burgerlijke staat meer overeenkomen qua scores op de BMMS dan de FiPS, waardoor het verschil tussen beide groepen minder duidelijk naar voren komt. Echter, er is wel een goede spreiding over alle totaalscores van de BMMS te zien. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op het verschil tussen de BMMS en de FiPS, om te onderzoeken of de reeds ontwikkelde FiPS bijvoorbeeld aanvullende informatie biedt of beter aansluit bij de Nederlandse bevolking dan de BMMS. Dit kan eventueel worden onderzocht door bekende fenomenen met betrekking tot financiële prestatie opnieuw te meten met beide vragenlijsten bij zowel een Nederlandse als een Amerikaanse steekproef. Een

andere mogelijkheid is dat de FiPS niet hetzelfde construct meet als de BMMS, aangezien de FiPS nog niet gevalideerd is. Als dit het geval is meten beide vragenlijsten dus iets anders en zou dat voor een verschil in resultaten kunnen zorgen. Wellicht scoren mensen met een partner wel hoger op het construct dat de FiPS meet, maar niet op het construct dat de BMMS meet. Dit onderzoek heeft, onderdeel zijnde van een groter onderzoek, als doel om de FiPS verder te valideren. Toekomstig validatieonderzoek zou ervoor kunnen zorgen dat er beter conclusies kunnen worden getrokken op basis van deze vragenlijst. Een andere optie voor toekomstig onderzoek is om andere groepen van burgerlijke staat met elkaar te vergelijken, zoals gescheiden en vrijgezelle mensen, die in dit onderzoek bij elkaar in een groep zijn geplaatst. De score op financiële prestatie van de groep met gescheiden mensen zou dan bijvoorbeeld met zowel vrijgezellen als met getrouwde mensen kunnen worden vergeleken. Door dit te onderzoeken kan er wellicht worden geconcludeerd of het hebben van een partner enkel op het moment van samenzijn invloed heeft op financiële prestatie. Of dat de ervaring van een partner te hebben gehad een langdurig effect zou kunnen hebben op de financiële prestatie van het individu. In dit onderzoek werd burgerlijke staat ingedeeld in verschillende categorieën. Een daarvan was 'ongetrouwd' en het is mogelijk dat mensen die wel een partner hebben maar niet getrouwd zijn zich bij deze groep hebben aangesloten. Ook die mensen zijn namelijk ongetrouwd en dus is deze classificatie wellicht niet specifiek genoeg. Een betere naam voor deze categorie zou bijvoorbeeld zijn: 'vrijgezel' of 'geen partner'. Daarnaast is dit onderzoek gebaseerd op zelf-rapportage. Dit kan van invloed zijn op de antwoorden, doordat mensen misschien compleet willekeurig antwoorden. Echter, er is in dit onderzoek geprobeerd deze mensen uit de dataset te filteren. Ook kan het zo zijn dat mensen sociaal wenselijk hebben geantwoord. Een andere mogelijkheid is dat mensen hun eigen financiële prestaties positiever of juist negatiever beoordelen dan dat ze werkelijk zijn. Ondanks de limitaties van zelf-rapportage is bewust voor deze subjectieve manier van afname gekozen, aangezien het

meten van financiële prestaties anders tijdrovend kan zijn en interfereert met de privacy van de deelnemers. Nog een limitatie zou kunnen zijn dat de steekproef van dit onderzoek een gelegenheidssteekproef was en daardoor enkel uit bekenden van psychologiestudenten bestond. Dit zou er eventueel voor kunnen zorgen dat de steekproef niet representatief is voor de Nederlandse bevolking. Zo bleek uit de demografische gegevens dat hoogopgeleiden en vrouwen enigszins oververtegenwoordigd waren in deze steekproef. Hierdoor zou dit onderzoek een lage externe validiteit kunnen hebben. In toekomstig onderzoek zou er een representatievere steekproef kunnen worden gebruikt, bijvoorbeeld door deelnemers te werven via *simple random sampling*.

Ondanks deze limitaties kunnen we concluderen dat mensen met een partner hoger bleken te scoren op financiële prestatie dan vrijgezellen, wanneer de FiPS als maat werd gebruikt, maar niet wanneer de BMMS als maat werd gebruikt. Ook bleek uit dit onderzoek leeftijd een significante voorspeller te zijn van financiële prestatie bij de FiPS, maar niet bij de BMMS. Daarnaast kan er worden geconcludeerd dat dit onderzoek heeft bijgedragen aan verdere validatie van de FiPS, waardoor er in de toekomst beter onderzoek zal kunnen worden gedaan naar subjectieve financiële prestatie bij de Nederlandse bevolking. Ook kan er door middel van dit onderzoek een completer beeld worden geschetst van de factoren die bijdragen aan financiële prestatie. In de toekomst zouden mensen hierdoor wellicht beter en efficiënter kunnen worden geholpen met het beheren van hun financiën.

Referenties

- Aguiar-Díaz, I., & Zagalaz-Jiménez, J. R. (2022). Women and financial literacy in Spain. Does marital status matter? *Journal of Women & Aging*, 34(6), 785–799. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/08952841.2021.1991194>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023). *Burgerlijke staat*. Geraadpleegd op 7 januari 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/burgerlijke-staat>
- Grinstein-Weiss, M., Zhan, M., & Sherraden, M. (2006). Saving Performance in Individual Development Accounts: Does Marital Status Matter? *Journal of Marriage and Family*, 68(1), 192–204. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/j.1741-3737.2006.00241.x>
- INFE, O. E. C. D. (2011). *Measuring financial literacy: Questionnaire and guidance notes for conducting an internationally comparable survey of financial literacy*. OECD.
- Koerts, J., Ebert, M., Fuermaier, A.B.M. & Tucha, O. (in preparation). Financial capability, what does it entail? A Delphi consensus study.
- Koerts, J., Jansen, J.L. & Tucha, O. (in preparation). The development of the Financial Performance Scale.
- Ksendzova, M., Donnelly, G. E., & Howell, R. T. (2017). A Brief Money Management Scale and its associations with personality, financial health, and hypothetical debt repayment. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 28(1), 62–75. <https://doi.org/10.1891/1052-3073.28.1.62>
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2016. *Informing Social Security's Process for Financial Capability Determination*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/21922>.
- Roth, R. M., Isquith, P. K., & Gioia, G. A. (2005). *Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version (BRIEF-A)*. Lutz, FL: Psychological Assessment Resources.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.

Bijlage

Financial Performance Scale / Financiële Prestatie Schaal (FiPS)

Financieel prestaties in het alledaagse leven

Instructies

Deze vragenlijst gaat over hoe het omgaan met financiën Met financiën bedoelen we geld, maar bijvoorbeeld ook verzekeringen, pensioen, de huur of een hypotheek. Eerst volgen enkele vragen over uw persoonlijke financiële situatie. Daarna willen we graag van u weten in hoeverre u het eens bent met bepaalde stellingen. Het is daarbij de bedoeling dat u zich richt **op het afgelopen jaar**.

Bijvoorbeeld:

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Niet op mij van toepassing
Het lukt mij om met onregelmatige of onverwachte uitgaven om te gaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Als een stelling **in het afgelopen jaar niet** op u van toepassing is geweest, kunt u “niet op mij van toepassing” aanvinken. **Probeer dit zoveel mogelijk te voorkomen.**

Geef alstublieft bij **elke stelling** een antwoord. Denk niet te lang na over het antwoord, maar geef het eerste antwoord dat u te binnen schiet.

Algemeen

Wat is/zijn uw huidige bron(nen) van inkomen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Uitkering (bijvoorbeeld WW, ziektewet, WIA, WAO, Wajong, Participatiewet)
- Loon uit werk
- Pensioen
- AOW
- Toeslagen (bijvoorbeeld huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag)
- Investerings, beleggingen
- Anders, namelijk ...
- Ik weet het niet

Wat is uw huidige woonsituatie?

- Zelfstandig zonder partner, met kind(eren)
- Zelfstandig zonder partner, zonder kind(eren)
- Zelfstandig met partner, met kind(eren)
- Zelfstandig met partner, zonder kind(eren)
- Met ouders
- Met overige familieleden/anderen
- (RI)BW/beschermd wonen in de samenleving/sociaal pension
- Wonen op instellingsterrein
- Anders, namelijk....

Heeft u een hypotheek?

- Ja
- Nee

Betaalt u huur?

- Ja
- Nee

Wat is ongeveer uw **netto** maandinkomen?

- < € 500
- € 500 - € 1000
- € 1000 - € 1500
- € 1500 - € 2000
- € 2000 - € 2500
- € 2500 - € 3000
- € 3000 - € 3500
- € 3500 - € 4000
- € 4000 - € 4500
- € 4500 - € 5000
- > € 5000

Wie beheert uw financiën?

- Ik beheer mijn financiën volledig zelf
- Ik beheer mijn financiën deels zelf, maar ik krijg hulp van iemand
- Iemand anders beheert mijn financiën

Heeft u een lening en/of schulden anders dan een hypotheek? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Nee
- Ja, namelijk:
  - Studieschuld
  - Gas/water/licht
  - Internet-/televisie-/telefoonaansluiting
  - Voertuigen (auto/motor/boot etc.)
  - Elektronica (computer, telefoon, tablet, televisie, vaatwasser etc.)
  - Anders, _____

Als "ja": komt één van bovenstaande schulden door online winkelen?

- Ja
- Nee

Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar een aanmaning (voor bijv. gas, telefoon of elektriciteit) ontvangen vanwege achterstallige betalingen?

- Nooit
- Eén keer per jaar
- Eén keer per half jaar
- Eén keer per 3 maanden
- Eén keer per maand
- Meerdere keren per maand

Spaart of investeert u geld? (Bijv. op een spaarrekening, beleggingen, Bitcoin, etc.)?

- Nee

52. Ik weet welke financiële verplichtingen (bijv. vaste lasten) ik elke maand heb.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
53. Ik begrijp de voorwaarden van mijn verzekeringen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dit is het einde van de vragenlijst.